

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI İLE İLGİLİ OKUTMAN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Okt. Mustafa Onur KAN

Ankara Üniversitesi Türk Dili Bölümü, onur.kan@ankara.edu.tr

Okt. Betül SÜLÜŞOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi DEDAM

Prof. Dr. Özcan DEMİREL

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten okutmanların ve öğrenen öğrencilerin yabancılar Türkçe öğretimi programı ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın evrenini, Ankara ve İzmir'deki üniversitelerde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten okutmanlar ve öğrenen öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada, rastlantısal örnekleme yöntemiyle belirlenen 10 okutman ve 10 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Formlarının geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Okutman ve öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler, içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz ve tümevarımsal analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, okutman ve öğrenci görüşleri birçok açıdan paralellik göstermektedir. Okutman ve öğrenciler, Türkçe öğretim sürecinde öğrencinin her aşamada aktif olması gerektiğini, sesletim ve tonlama konusuna ayrı bir önem verilerek değinilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Türkçe öğretim sürecinin değerlendirilmesine yönelik olarak okutman ve öğrenciler her dil becerisini ölçmek için ayrı sınavlar olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yabancılar Türkçe Öğretimi Programı, İhtiyaç Analizi.

ASSESSMENT OF INSTRUCTORS AND STUDENTS' OPINIONS ABOUT PROGRAM FOR TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The purpose of this study is to find out and evaluate the opinions of the instructors and the students about program for teaching Turkish as a foreign language. The participants of the study are the instructors teaching Turkish to foreigners and the students who are learning Turkish as a foreign language at some institutes of Ankara and İzmir city center. 10 Turkish instructors and 10 students were randomly chosen and interviewed using a semi-structured interview schedule. The reliability of the interview questions was determined depending on the experts that were consulted. The data analysis was conducted using the techniques of categorical and bottom-up analysis. Based on the results of the study, instructors and the students' opinions parallel in many ways. For example, it was suggested by the instructors and the students that the students should always be active in the process of learning Turkish and there should be more emphasis on pronunciation and intonation. Additionally, they suggested that tests should assess each skill separately.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, Program for Teaching Turkish as a Foreign Language, Needs Analysis.

¹ Bu çalışma, 4. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı'nda (8-9 Eylül 2011, Sakarya) bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi; Türkçe ve Türk kültürünün yaygınlaşması, böylelikle de Türkçe ve Türk kültürünü bilen bireyler aracılığıyla yabancı ülkelerle ekonomik, siyasal ve sosyal ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunması açısından Türkiye için oldukça önemli bir alan olmasına rağmen bu alanda yapılan çalışmalar, Türkiye’de yabancı dillerin öğretimi üzerine yapılan çalışmalardan daha azdır. Özellikle öğretim için kullanılacak olan kaynaklarda büyük eksiklikler olduğu görülmektedir.

Türkiye’de; Ankara Üniversitesi TÖMER, Ege Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi TÖMER, Dokuz Eylül Üniversitesi DEDAM gibi üniversitelere bağlı dil öğretim ve araştırma merkezleri yer almaktadır. Söz konusu merkezlerde yabancılar Türkçe öğretimi yapılmakta aynı zamanda öğretimi kolaylaştırmak amacıyla projeler yürütülmektedir. Ayrıca bu merkezlerde, devlet burslusu olarak Türkiye’de bir üniversitede okuyacak öğrenciler ve kendi istekleriyle Türkçe öğrenen öğrenciler ders görmektedir.

Türkiye’de yabancılar Türkçe öğretimini yapacak olan öğretmenlerin yetiştirilmesine yönelik bir lisans programı bulunmamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini genellikle diğer yabancı dillerin öğretiminde yetişmiş yabancı dil öğretmenleri, Türkçe öğretmenleri ve dilbilim bölümü mezunları yapmaktadır. Ancak bazı üniversitelerde (örneğin Yıldız Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Başkent Üniversitesi) yüksek lisans programları yer almaktadır. Bu programlarla hedeflenen, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini daha hızlı, kolay, etkin ve verimli bir sistemle yürütülmesini sağlamaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, ihtiyaçlara bağlı olarak belirlenmiş hedefler ve kazanımlar çerçevesindeki programlarla değil, yazılan kitaplara göre yapılan planlar çerçevesinde yürütülmektedir. Belirli bir program olmadığı için yukarıda adı geçen kurumlar ortak bir program çerçevesinde çalışmamaktadır. Bu, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yaşanan en büyük problemlerden biridir. Karababa (2009: 270), yaptığı bir anketin sonuçlarını “Katılımcıların da belirttiği gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğrenenlerin gereksinimlerine ve düzeylerine uygun öğretim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.” şeklinde yorumlayarak bir programın gerekliliğini ortaya koymuştur.

Geliştirilecek bir programın Türkçe hazırlık sınıflarında uygulanmasının, öğretimde birlik ve buna bağlı olarak değerlendirmede de birlik sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Türkçe öğretimi veren kurumlar arasında ortak bir program kullanılmamakta, her kurum kendi kitapları ve kaynakları çerçevesinde ders işlemektedir. Kullanılan ortak bir program olmadığından uygulanan sınavlar ve bu

sınavlara bağlı olarak belirlenen düzeyler de farklılık göstermektedir. Özellikle Türkçe hazırlık derslerinden sonra üniversiteye başlayacak olan öğrencilerin ne ölçüde Türkçe bilmeleri gerektiği konusunda ortak bir karar yoktur. Bu sorunların temelinde ortak bir Türkçe hazırlık programının olmaması ve bir programın var olabilmesi için gerekli olan ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılmaması yer almaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten okutmanların ve öğrenen öğrencilerin yabancılara Türkçe öğretimi programı ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten okutmanların ve öğrenen öğrencilerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programına dair,

- Amaç boyutu ile ilgili görüşleri
- Konu boyutu ile ilgili görüşleri
- Yöntem boyutu ile ilgili görüşleri
- Değerlendirme boyutu ile ilgili görüşleri
- Önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir kitaba bağlı olarak hazırlanan planlar yerine, bir program çerçevesinde dil öğretimi yapmak, güncelliğini koruyan dil öğretimi gerçekleştirilebilmesi için önemlidir. Kitaplar, bir programa bağlı olarak kullanılan araçlardır. Ancak Türkiye’de, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, belirlenen ortak bir program çerçevesinde değil, kitaplar ve diğer kaynaklar çerçevesinde yapılmaktadır. Bunun sonucunda, problem durumu başlığı altında da belirtildiği gibi Türkçe öğretiminde değerlendirme noktasında bir birlik sağlanamamıştır.

Bu çalışmada okutman ve öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Bu görüşlerin ihtiyaç analizi bağlamında yabancı dil olarak Türkçe programı çalışmalarına bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. Yöntem

Bu bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve işlemler konularına yer verilmiştir.

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006: 77).

2. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara ve İzmir'deki üniversitelerde yabancı dil olarak Türkçe öğreten okutmanlar ve Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada, rastlantısal örnekleme yöntemiyle belirlenen 10 okutman ve 10 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır.

Araştırma örneklemindeki 10 okutman, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Ankara ve İzmir'deki üniversitelerde çalışmaktadır. Bu okutmanların 1'inin mesleki deneyimi 5 yıl altı, 8'inin 5 yıl ve üstü, 1'inin de 10 yıl üstüdür.

2.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve İşlemler

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış okutman görüşme formu ve yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu kullanılmıştır.

2.3. 1 Yarı Yapılandırılmış Okutman ve Öğrenci Görüşme Formları:

Yabancılar Türkçe öğretimi programına ilişkin okutman ve öğrenci görüşlerini belirlemek için araştırmanın amacına bağlı olarak 5 boyuttan (amaç, konu, yöntem, değerlendirme, öneriler) ve 15 açık uçlu sorudan oluşan, okutman ve öğrenciler için ayrı olmak üzere iki taslak form oluşturulmuştur.

Formların kapsam ve yapı geçerliğini sağlamak amacıyla belirtke tablosu hazırlanmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur. 3 yabancılar Türkçe öğretimi uzmanı, 2 program geliştirme uzmanı ve 2 okutmanın belirtke tablosunu da dikkate alarak yaptıkları değerlendirmeler sonrasında taslak formdaki bazı sorularda değişiklik yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formları, uygulanmadan önce pilot uygulama olarak 2 okutmana ve 2 öğrenciye uygulanmıştır.

Tablo 1: Yarı Yapılandırılmış Okutman ve Öğrenci Görüşme Formlarına İlişkin Belirtke Tablosu

Ölçme Aracı	Madde Sayısı					
	Amaç	Konu	Yöntem	Değerlendirme	Öneriler	Toplam
Yarı Yapılandırılmış Okutman Görüşme Formu	2	2	6	4	1	15
Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu	2	2	6	4	1	15

İşlemler: Yarı yapılandırılmış okutman ve öğrenci görüşme formları, içerik analizi yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2003) kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme birimi olarak "tümce" alınmıştır. Bu bağlamda ilk olarak okutman görüşme formunda ve öğrenci görüşme formunda yargı bildiren tümceler kodlanmıştır. Her yeni yargı tümcesi değerlendirme formuna yazılmış, tekrarlanan tümceler için önceden yazılan tümcenin yanına frekans işareti konulmuştur. Çok

küçük ifade farklılıkları gösteren fakat araştırmanın amaçları açısından aynı anlama gelen tümceler tek biçimde kodlanmıştır. Örneğin “Benim dilimi de bilse iyi olur” tümcesi ile “Benim dilimi de bilse güzel olur” tümcesi eşit tutulmuştur. Bütün görüşme formları bu şekilde kodlandıktan sonra elde edilen veriler düzenlenmiştir. Görüşme formlarındaki sorulardan elde edilen veriler, bazen “tümevarımcı analiz” yaklaşımıyla (Yıldırım ve Şimşek, 2003) betimlenmiş, bazen “kategorisel analiz” yaklaşımıyla sınıflandırılarak maddeler hâlinde, frekanslarıyla verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular; amaç, konu, yöntem, değerlendirme ve öneriler şeklinde sunulmuştur.

3.1. Okutman Görüşleri

3.1.1. Okutmanların Programın Amaç Boyutu İle İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan okutmanların, “Türkçe öğretme amacınız nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar frekansları ile birlikte Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: Okutmanların Türkçe Öğretme Amaçları

Görüşler	f
Öğrencinin amacına göre değişir.	5
Üniversitede alacakları dersleri anlamalarını sağlamak	4
Kullanıcıların bu dilde iletişime geçebilmelerini ve Türkiye’de hayatlarını bu dilde sürdürmelerini sağlamak	2
Zevk için öğrenenler de var.	1

Tablo 2’ye göre, okutmanların yarısı (f=5) Türkçe öğretme amaçlarının öğrencinin amacına göre değiştiğini, 4 okutman ise, öğrencilerin üniversitede alacakları dersleri anlamalarını sağlamak amacıyla Türkçe öğrettiklerini ifade etmişlerdir.

“Öğrencilerde en çok hangi dil becerisini (okuma, dinleme, konuşma, yazma) geliştirirken zorlanıyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak araştırmaya katılan okutmanların 7’si konuşma, 2’si dinleme, 1’i yazma becerisini geliştirirken zorlandıklarını belirtmişlerdir.

3.1.2. Okutmanların Programın Konu Boyutu İle İlgili Görüşleri

“Öğretim programında hangi konulara yer verilmelidir?” sorusuna yönelik okutmanların görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3: Okutmanlara Göre Türkçe Öğretim Programında Yer Verilmesi Gereken Konular

Görüşler	f
Türk Kültürü	5
Günlük hayatta sıklıkla kullanılan söz öbeklerine ve konuşmalara	4
Hayatta var olan her türlü konuya	3
Türkçenin dil bilgisine yer verilmelidir.	3
Sanat	2
Tarih	2
Özgün malzemelere	1

Edebiyat	1
Dil ile ilgili her konuya yer verilmelidir.	1
Türkiye’de üniversite	1
Spor	1
Eğlence	1
Ders konuları (biraz matematik biraz fen alanlarına yönelik terimler)	1

“Türkçe Öğretimi Programında Türk kültürüne, edebiyatına ve yaşayış tarzına ne ölçüde yer verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak araştırmaya katılan okutmanların tamamı programda Türk kültürüne ve yaşayış tarzına yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Okutmanlar, bu düşüncelerini şu şekilde açıklamışlardır:

- Çünkü dil-kültür ilişkisinin ayrılmaz bir bütün olduğunu düşünüyorum (f=2).
- Çünkü dil öğrenmek sadece o dilin biçimsel yapısını öğrenmek değildir. Yaşam tarzı, kültür, sanat gibi alanlar da dilin öğrenimi de zenginlik katmaktadır (f=1).
- Çünkü dil kullanımları kültürel özelliklere bağlı olduğu için kültür mutlaka dersin içine dâhil edilmelidir (f=1).

Ayrıca, 1 okutman Türk edebiyatının ihtiyaç doğrultusunda öğretilbileceğini ancak Türkçenin tam anlamıyla öğretildikten sonra Türk edebiyatına yer verilebileceğini, 1 okutman da Türk kültürüne yer verilmesi gerektiğini ancak bunun öğrencileri sıcak kadar olmaması gerektiğini ifade etmiştir.

3.1.3. Okutmanların Programın Yöntem Boyutu İle İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan okutmanlara “Ders işleme sürecinin nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 4: Okutmanların Ders İşleme Sürecine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Ders işleme süreci öğrenci odaklı olmalıdır.	5
Ders işleme sürecinde dil becerilerinin tamamına yer verilmelidir.	3
Derslerde, dil bilgisi öğretimi de yapılmalıdır ancak daha çok iletişime yer verilmelidir.	2
Kitap dışında günlük dil kullanımları da öğretilmelidir. Oyunların, görsel materyallerin, videoların kullanılmasının faydalı olacağı görüşündeyim.	1
Rol yapma (iletişimsel oyunlar)	1
Dersler karşılıklı etkileşimin olduğu şekilde düzenlenmelidir.	1
Derslerde öğrencilerin dili gerçek dünyada olduğu gibi kullanmaları sağlanmalıdır. Dil dersi eğlenceli geçmesi gereken dersler arasında yer alır. Öğrenciyi sıcak mekanik etkinliklerden çok onu konuşmaya yönlendirecek etkinlikler yapılmalıdır.	1

Tablo 4’e göre, araştırmaya katılan okutmanların yarısı, ders işleme sürecinin öğrenci odaklı olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca 3 okutman, ders işleme sürecinde dil becerilerinin tamamına yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Öğretmen dersi hangi dilde (öğrencinin ana dili/Türkçe) anlatmalı?” sorusuna karşılık olarak araştırmaya katılan okutmanların tamamı öğretmenin dersi Türkçe anlatması gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte 1 okutman, gerektiğinde başka dilden de faydalanılabileceğini belirtmiştir.

“Sınıf içerisinde, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmalarının yararları olacağını düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız, ne gibi yararları olur?” sorusuna yönelik olarak 9 okutman, öğrencilerin sınıf içerisinde hedef dili kullanarak birbirleriyle iletişim halinde olmalarının çok yararlı olacağını ve bu sayede, hedef dili daha etkin bir biçimde kullanmayı öğreneceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca 1 okutman öğrencilerin birbiriyle iletişim kurmaları sonucunda, dili kullanma konusundaki korkularını yenmelerini sağlayacağını, yine 1 okutman sınıf içinde iletişim kurmanın öğrencilerin sınıf dışında da konuşabilmelerine yardımcı olduğunu ve öğrencilerin birbirlerini anlamaya çalışmalarının veya düşüncelerini anlatmalarının öğretmenlerle kurdukları iletişimden daha faydalı olduğunu ifade etmiştir.

1 okutman ise, bir konu veya sözcüğe ilişkin bilgi alışverişi ve yardım söz konusu olduğunda öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurduklarını ve bir süre sonra bunun dersi aksatabildiğini ancak etkinlik bağlamında (konuşma, grup çalışması gibi) yararlı olabileceğini belirtmiştir.

“Türkçe öğretimi sürecinde öğrencinin ne ölçüde aktif olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?” sorusuna karşılık olarak okutmanların tamamına yakını (f=9), öğrencinin her zaman aktif olması gerektiğini ifade etmişlerdir. 1 okutman ise, öğrencinin ilk başlarda çok aktif olmasının beklenemeyeceğini ama A2 düzeyinden sonra aktif olması gerektiğini söylemiştir.

Okutmanlar, öğrencilerin neden aktif olmaları gerektiğini şu şekilde açıklamışlardır:

- Öğrenciler dersin her aşamasında aktif olursa dili kullanmayı öğrenebilirler (f=6).
- Öğretmenlerin, öğrencilerin üretkenliğinden faydalanmalarını sağlar (f=3).
- Öğrenciler yalnızca aktif olarak öğrendiklerini pekiştirebilirler (f=3).

Ayrıca, 1 okutman öğrencinin her aşamada aktif olması gerektiğini ancak bunun çok zaman aldığını belirtmiştir.

“Ders işleme sürecinde hangi materyallerden yararlanılabilir?” sorusuna ilişkin, araştırmaya katılan okutmanların tamamı; resim, slayt, film, cd, video, müzik materyallerinden yararlanılabileceğini belirtmişlerdir. Yine okutmanların tamamı, işitsel-görsel materyallerin öğrenmede rolünün büyük olduğu için bu materyallerden yararlanılabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca 1 okutman, *“Özellikle kısa filmler kullanılmalıdır, öğrenciler öğrenecekleri yeni şeylerin nerede kullanıldığını görmelidir.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

“Sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Evet, ise, neden ve ne ölçüde?” sorusuna yönelik olarak araştırmaya katılan okutmanların büyük bir kısmı (f=9), sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. 1 okutman ise bazen gerekemeyeceğini ama gerekirse de öğrencinin durumunun ayrılacak süreyi belirleyeceğini, 1 okutman da

özel etkinlikler düzenlemek gerekemeyebileceğini ama konuşmalarda sesletime dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğini belirten okutmanların açıklamaları şu şekildedir:

- Sesletimin Türkçe gibi bir dil için çok önemli olduğunu düşünüyorum (f=1).
- Başlangıç seviyesinde sesletim konusunda zorlanan öğrenciler için standart dildeki sesletim kuralları öğretilmektedir. Sesletim ve tonlamanın ayrıca öğretilmesinin ne ölçüde olması gerektiği ise, öğrencilerin bu konuda ne derecede zorlandıklarına göre değişmektedir (f=1).
- Öğretmen sorunlu sesletimlerin üzerinde durmalı ve doğru sesletimlerin gerçekleşmesini sağlamalıdır (f=1).
- Eğer zaman yeterli ise kesinlikle ayrıca etkinlikler düzenlenmeli (f=1).
- Evet gereklidir. Özellikle alfabesi farklı olan öğrenciler için gerekmektedir (f=1).
- Sesletimle ilgili olarak öğrencinin geldiği ülkeye göre farklı etkinlikler yapılabilir. Özellikle Türkçe gibi Latin alfabesi kullanmayan ülkelerden gelen öğrenciler için seslere yönelik özel çalışmalar yapılabilir. Ancak bazı ülkelere gelen öğrencilerde sesletim için özel çalışmaya ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu öğrencinin ihtiyacına bağlı bir durumdur (f=1).
- Gerekmektedir. Sesler doğru olarak kullanılmadan, öğrenciler doğru iletişim kuramaz (f=1).

3.1.4. Okutmanların Programın Değerlendirme Boyutu İle İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan okutmanların “Değerlendirme (sınav uygulamaları) nasıl olmalı?” sorusuna dair görüşleri Tablo 5’te gösterilmiştir:

Tablo 5: Okutmanların Değerlendirmeye Dair Görüşleri

Görüşler	f
Dört temel dil becerisini ölçecek şekilde olmalıdır.	8
Yazılı ve sözlü olmalıdır.	4
Konuşma ve yazmanın da yer aldığı ama dilbilgisinin de ölçüldüğü sınavlar yapılmalıdır.	1
Kur bitirme sınavıysa bütün beceriler ölçülmelidir ancak dil belgesi sınavlarında test uygulanmaktadır. Test doğru bir sınav türü müdür bilmiyorum ama uygulanan sınavlar test şeklindedir. Ancak kur bitirme ve diploma sınavları her beceriyi ölçecek şekilde düzenlenmelidir.	1
Dilsel becerilerin hepsine yer verilen klasik sınavlar yapılmalıdır.	1
Süreç içinde yapılan etkinlikler de değerlendirmeye dâhil edilmelidir.	1

“Hangi sınav yöntemi (soru-cevap yöntemi, çoktan seçmeli test) öğrenciye daha zor gelmektedir?” sorusuna yönelik olarak araştırmaya katılan okutmanların tamamına yakını (f=9) soru-cevap yönteminin öğrenciye daha zor geldiğini belirtmişlerdir. Buna gerekçe olarak 1 okutman, öğrencilerin sorulan sorulara uygun cevabı vermekte zorlandıklarını belirtmiştir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı ile İlgili Okutman ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi

2 okutman öğrencilere soru-cevap yönteminden sonra en zor gelen sınav türünün çoktan seçmeli test olduğunu ifade etmişlerdir. 1 okutman da anlatmaya ilişkin (konuşma, yazma) sınavların öğrencilere zor geldiğini belirtmiştir.

Ayrıca, araştırmaya katılan okutmanların yarısı (f=5), soru-cevap yönteminin öğrenciye zor gelse de kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Okutmanlara yöneltilen “*Her dil becerisini ölçmek için ayrı sınavlar olmalı mı? (Konuşma için farklı, dinleme için farklı sınavlar gibi)*” sorusuna karşılık olarak, katılımcıların tamamı *evet* şeklinde görüş bildirmiştir. 1 okutman, uygulanan tek tip bir sınavın öğretmenin öğrencinin hangi dil becerisinde başarılı olduğunu anlaması için yeterli olmadığını belirtmiştir.

“*Merkezî ortak bir sınavla (örneğin ÖSYM tarafından) değerlendirme hakkındaki görüşleriniz nelerdir?*” soruna yönelik olarak okutmanların büyük bir kısmının (f=8), merkezî sınav hakkındaki görüşleri olumsuzdur. Görüşlerinin olumsuz olmasının nedenlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

- Tek sınav olması için öğretmenin de tek olması gerekir, bu durum Türkiye için oldukça zor (f=5).
- Tüm kurumlarda öğretim aynı kalite ve aynı düzeyde olduktan sonra mümkün olabilir (f=2).
- Çok önemli değil (f=1).
- Okullar kendi sınavlarını kendileri yapabilirler (f=1).
- Merkezî sınavlar öğrencilere daha zor geliyor, bu sebeple öğrenciler korkuyorlar (f=1).

Merkezî sınav hakkında görüşleri olumlu olan iki okutman, görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

- ÖSYM tarafından yapılan değerlendirmelerin sınav güvenilirliğini artıracığını düşünmekteyim. Devlet güvencesi veya üniversiteler tarafından verilen sertifikalar öğrenciler tarafından tercih edilmektedir (f=1).
- Merkezî sınav olması daha sağlıklı sonuçlar alınmasını sağlar. Çünkü şu anki sistemde farklı kurumlardan, B1 sertifikası alan 3 öğrenciyi alsanız ve kıyaslasanız hepsinin düzeyi farklı çıkar (f=1).

3.1.5. Okutmanların Program ile İlgili Önerileri

“*Yabancılar Türkçe öğretimi ile ilgili olarak sizin bahsetmek istediğiniz konu veya önerileriniz var mı?*” sorusuna dair, 1 okutman “*Türkçe öğretiminde öğretmenlerin dili dilbilgisi tabanlı öğretmeyi iletişimsel yaklaşıma dayalı öğretilerinin faydalı olacağını düşünmekteyim. Derste, İşitsel ve görsel materyallere, oyunlara sıklıkla yer verilmesinin yararının büyük olacağı kanaatindeyim. Özellikle de günlük hayattaki dil kullanımına yer verilmesinin öğrenciye dil-kültür ilişkisini daha kolay benimseteceğini düşünmekteyim.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

3. 2. Öğrenci Görüşleri

3. 2. 1. Öğrencilerin Programın Amaç Boyutu ile İlgili Görüşler

Araştırmaya katılan, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin, “*Türkçe öğrenme amacınız nedir?*” sorusuna karşılık olarak verdikleri cevaplar Tablo 6’da gösterilmiştir:

Tablo 6: *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Amaçları*

Görüşler	f
Üniversite eğitimim için	7
Türkiye’de yaşamak için	4
Türkçeyi çok seviyorum ve ileride bu dil ile ilgili araştırma yapmak istiyorum.	1

Tablo 6’ya göre öğrencilerin yarısından fazlası (f=7), üniversitede eğitimleri için Türkçe öğrendiklerini belirtmişlerdir.

“*En çok hangi dil becerisini (okuma, dinleme, konuşma, yazma) geliştirirken zorlanıyorsunuz?*” sorusuna karşılık olarak, öğrencilerin tamamına yakını (f=8) en çok konuşma becerisinde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca 1 öğrenci yazma becerisinde, 1 öğrenci de dinleme becerisinde zorlandıklarını belirtmişlerdir.

3.2.2. Öğrencilerin Programın Konu Boyutu ile İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin, “*Türkçe Öğretimi Programında hangi konulara yer verilmelidir?*” sorusuna dair görüşleri Tablo 7’de gösterilmiştir:

Tablo 7: *Öğrencilerin Türkçe Öğretim Programında Yer Alması Gereken Konulara Dair Görüşleri*

Görüşler	f
Kültür	5
Spor	4
Alışveriş	3
Ders için gerekli konular	3
Sohbet	2
Okul	2
Konuşma için gerekli olan konulara	1
Gazete	1
Haberler	1
Sanat	1
Bilim	1
Siyaset	1
Tarih	1

Tablo 7’de görüldüğü üzere, öğrencilerin yarısı Türkçe Öğretim Programında kültür konusunun yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, 4 öğrenci de söz konusu programda spor konusunun yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“*Türkçe Öğretim Programında Türk kültürüne, edebiyatına ve yaşayış tarzına ne ölçüde yer verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna karşılık olarak, 9 öğrenci *evet, yer verilmelidir* şeklinde görüş bildirirken 1 öğrenci *hayır, dersler daha*

önemli şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca, bir öğrenci de yer verilmesi gerektiğini ancak çok yer verilmesi durumunda dersin sıkıcı olacağını belirtmiştir.

3.2. 3. Öğrencilerin Programın Yöntem Boyutu ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin, “*Ders işleme sürecinin nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna dair görüşleri Tablo 8’de gösterilmiştir:

Tablo 8: Öğrencilerin Ders İşleme Sürecine Dair Görüşleri

Görüşler	f
Öğrenci de aktif olmalı.	10
Konuşma olmalı.	5
Öğretmen çok iyi anlatmalı.	3
Oyunlar olmalı.	2
Okulda ihtiyaç duyulan konular olmalı.	1
Gerçek hayattaki gibi olmalı.	1
Bilmiyorum.	1
Bazen ciddi bazen, eğlenceli olmalı. Öğretmene rahat soru sorabilmeliyim.	1

Tablo 8’e göre, öğrencilerin tamamı ders işleme sürecinde öğrencinin de aktif olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin yarısı (f=5) ders işleme sürecinde konuşmaya yer verilmesi; 3 öğrenci de öğretmenin dersi çok iyi anlatması gerektiğini belirtmişlerdir.

“*Öğretmen dersi hangi dilde (öğrencinin ana dili/Türkçe) anlatmalı?*” sorusuna karşılık olarak öğrencilerin tamamına yakını (f=8), dersin Türkçe anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte 2 öğrenci de okutmanın öğrencinin ana dilini bilmesinin iyi olacağını söylemişlerdir.

“*Sınıf içerisinde diğer öğrencilerle iletişim kurmanın yararları olacağını düşünüyor musunuz? Düşünürseniz, ne gibi yararları olur?*” sorusuna karşılık olarak araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı *evet, yararlı olacağını düşünüyorum* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Sınıf içerisinde diğer öğrencilerle iletişim kurmanın yararlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Daha çabuk öğrenirim (f=4).
- Başkalarıyla konuşmamı kolaylaştırıyor (f=2).
- Karşılıklı yardımlaşma açısından iyi olabilir (f=2).

Ayrıca 2 öğrenci, sınıftaki diğer öğrencilerle iletişim kurmanın yararlı olacağını belirtmekle beraber bunu gerçekleştirmenin çok zor olduğunu ifade etmiştir. 1 öğrenci de *evet yararlı ancak öğretmeni daha kolay anlıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir.

“*Türkçe öğretimi sürecinde öğrencinin ne ölçüde aktif olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?*” sorusuna yönelik, araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı (f=10) *evet, aktif olmalı* demiştir. Öğrenciler, görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır:

- Çünkü aktif olunca öğrenmek daha hızlı oluyor (f=3).
- Çünkü dersler daha zevkli geçiyor, eğleniyoruz (f=1).

- Çünkü iletişim olunca dili daha çok kullanıyoruz (f=2).
- Çünkü öğrencinin özgüvenini sağlar, onun sınıfta olduğunu gösterir (f=1).

Bazı öğrenciler de aşağıdaki görüşleri bildirmişlerdir:

- Evet, ama konuşmak benim için çok zor oluyor (f=2).
- Öğretmen de ders anlatmalı (f=1).
- Öğretmen anlatmadan aktif olmak zor (f=1).

“Ders işleme sürecinde hangi materyallerden yararlanılabilir?” sorusuna yönelik, araştırmaya katılan öğrenciler; resim (f=9), film (f=9), slayt (f=8) ve cd’den (f=7) yararlanılabileceğini belirtmişlerdir.

“Sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Evet ise, neden ve ne ölçüde?” sorusuna yönelik olarak araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını (f=8) evet şeklinde görüş bildirmişlerdir. 2 öğrenci ise buna gerek olmadığı belirtmiştir.

Sesletim ve tonlamaya ayrıca yer verilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler, görüşlerini aşağıda gösterdikleri nedenlerle açıklamışlardır:

- Anlayabilmek ve anlaşılabilirlik için evet (f=2).
- Sözcükleri söylerken zorlanmıyorum ama anlamakta zorlanıyorum çünkü sesleri çok iyi tanımıyorum (f=1).
- Türkçe sözcükler çok zor (f=1).
- Seslerimiz farklı (f=1).
- Alfabe farklı ve zorlanıyorum (f=1).
- Vurgu farklı geliyor özellikle soru ve düz tümcede zorlanıyorum (f=1).

Ayrıca bir öğrenci derslerin %30’unun buna ayrılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğini düşünmeyen öğrenciler ise nedenlerini şu şekilde açıklamışlardır:

- Çok zor değil, bazı sözcüklerimiz aynı (f=1).
- Sözcükleri bilince herkes anlıyor (f=1).

3.2.4. Öğrencilerin Programın Değerlendirme Boyutu İle İlgili Görüşleri

“Değerlendirme (sınav uygulamaları) nasıl olmalı?” sorusuna karşılık araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı (f=7), *“bilmiyorum, öğretmen bilir”* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte 2 öğrenci sınavın çoktan seçmeli test şeklinde olması gerektiğini, 1 öğrenci de değerlendirmenin öğrenci seviyesine uygun yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

“Hangi sınav yöntemi (soru-cevap yöntemi, çoktan seçmeli test) size daha zor gelmektedir?” sorusuna karşılık olarak araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası (f=6), en çok çoktan seçmeli test yönteminde, 4 öğrenci soru cevap yönteminde zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca 1 öğrenci, *İyi öğrenince hepsini yapabiliyorum ama çoktan seçmeli test daha kolay* şeklinde görüş bildirmiştir.

“Her dil becerisini ölçmek için ayrı sınavlar olmalı mı? (Konuşma için farklı, dinleme için farklı sınavlar gibi)” sorusuna dair, araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı *evet, olmalı* şeklinde görüş bildirmiştir. 2 öğrenci tüm becerilerin ölçülmesi gerektiğini düşünmekle beraber konuşma ve yazmadan korktuklarını belirtmişlerdir.

1 öğrenci konuşma sınavının çok zor olduğunu, bu sınav olmasa daha yüksek not alacağını, 1 öğrenci de *Almanya’da da oluyordu daha iyi geliştirmek ve unutmamak için iyi* şeklinde görüş bildirmiştir.

“Merkezî ortak bir sınavla (örneğin ÖSYM tarafından) değerlendirme hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik olarak araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı (f=8) olumsuz görüş bildirmişlerdir. 2 öğrenci ise, merkezî sınavın daha iyi olacağını söylemişlerdir.

3 öğrenci sınavların kendi okulları tarafından, 2 öğrenci de sınavların kendi öğretmenleri tarafından yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

3.2.5. Öğrencilerin Program İle İlgili Önerileri

“Yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili olarak sizin bahsetmek istediğiniz konu veya önerileriniz var mı?” sorusuna yönelik olarak 1 öğrenci, *“Yabancılara Türkçe öğretirken onlarla çok ilgilenilmeli ve onlara sık sık ödevler verilerek onlar daha aktif hale getirilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca sınavlarda öğrenci seviyesine dikkat edilmeli ve ona göre soru sorulmalıdır.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada okutman ve öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. İhtiyaçların belirlenmesi ve okutman ve öğrenci görüşlerinin alınmasıyla, yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı ve ileri çalışmalar yapılmasına gerekçe sunmak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında da okutmanların ortak bir sınav olamayacağı yönündeki ifadelerine gerekçe olarak, ortak bir programın olmayışını göstermeleri yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından bir öğretim programı hazırlanması gerekliliğini desteklemektedir.

Okutman ve öğrenci görüşleri birçok açıdan paralellik göstermektedir. Öğrencilerin tamamına yakını en çok konuşma becerisini geliştirirken zorlandıklarını belirtirken okutmanların da büyük bir kısmı kendilerinin, öğrencilerinin konuşma becerisini geliştirirken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Yağmur Şahin, İşcan, Kana ve Koçer’in (2013: 1193) çalışmalarında da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sınıf içerisinde, dinleme becerisinden sonra, konuşmayı ikinci zor beceri olarak algılamaktadırlar. Sallabaş (2012: 2202), konuşma becerisine sahip olmak için zengin bir kelime hazinesine sahip olmanın gerektiğini belirtmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisinde zorlanmaları, onların yeni öğrendikleri bir dilde yeterli kelime hazinesine sahip olmamaları ile açıklanabilir. Öğrencilerin en çok konuşma becerisinde zorlandıklarını belirtmeleri

hazırlanacak olan programda konuşmaya daha fazla ağırlık verilmesinin faydalı olacağı düşüncesini doğurmaktadır.

Öğrenci görüşlerine göre, ders işleme sürecinde konuşmaya daha çok yer verilmesi, öğretmenin dersi Türkçe anlatılması, öğrencilerin ders işlenişinde diğer öğrencilerle iletişim kurmalarının sağlanması, öğrencinin derste aktif olmasının sağlanması ve sesletim ve tonlama konusuna ayrıca değinilmesi gerektiğine yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenci görüşleri yabancı dil öğretiminde uygulanması gereken yöntem ve tekniklerle (İletişimsel Yöntem, Göreve-Dayalı Dil Öğretimi gibi) benzerlik göstermektedir. Okutmanların görüşleri de, özellikle dersteki etkileşim açısından, alanyazında ortaya konulan yöntem ve tekniklerle benzerlik göstermektedir.

Değerlendirme açısından elde edilen bulgulara göre her dil becerisinin ölçülmesine yönelik sınavlar yapılmalıdır. Sınav hakkında verilen yanıtlar Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metniyle paralellik göstermektedir.

Bu çalışmanın ileri çalışmaları olarak daha fazla okutman ve öğrenci görüşlerinin alınmasının ve alınan görüşlere bağlı olarak programlar geliştirilmesinin yabancı dil olarak Türkçe öğretime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Council for Cultural Comission. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages, Learning, Teaching, Assesment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Göçer, A. (2009). "Türkiye'de Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Uygulamalarına Yönelik Nitel Bir Araştırma". *Dil Dergisi*. 145, 28-47.

Karababa, Z. C. (2009). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Ankara. 42 (2), 265-277.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Köse, D. (2007). "Ortak Başvuru Metnine Uygun Türkçe Öğretiminin Başarıya ve Tutuma Etkisi". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 107-118.

Özçelik, A. D. (2010). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.

Sallabaş, M. E. (2012). "Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Konuşma Kaygılarının Değerlendirilmesi". *Turkish Studies*. 7 (3), 2199-2218.

Yağmur Şahin, E., İşcan, A., Kana, F. ve Koçer, Ö. (2013). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin İhtiyaç Algıları: Betimsel Bir Durum Çalışması". *The Journal of Academic Social Science Studies*. 6 (4), 1185-1198.

Yıldırım A. ve Şimşek H. (2003). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.